

Cristian Erbașu:

”Oricât de mult ți-ai dori să faci investiții, fără constructori nu ai putea să le faci”

Cristian Erbașu, acționarul majoritar al Construcții Erbașu SA

În condițiile în care a propus pentru acest an un buget record pentru investiții, Guvernul va trebui să se asigure că banii alocați vor putea fi cheltuiți în acest sens. Una dintre condiții este ca proiectele de investiții atribuite în cadrul procedurilor de achiziție publică să fie duse la bun

sfârșit, în termenul stabilit și condițiile de calitate prevăzute în contracte.

”Economia își va reveni și se va dezvolta sănătos pe baza investițiilor. Oricât de mult ți-ai dori să faci investiții, fără constructori nu ai putea să le faci. Ori, acum avem o criză reală de

constructori”, subliniază Cristian Erbașu, acționarul majoritar al Construcții Erbașu SA.

În încercarea de a-și asigura resursa umană pentru realizarea investițiilor publice, necesare relansării economiei, statul a acordat în urmă cu doi ani o serie de facilități fiscale angajaților din sectorul construcțiilor. Acestea au contribuit, pe de o parte, la atragerea de forță de muncă în sector și, pe de altă parte, la diminuarea muncii la negru și la gri.

”Nu este un secret faptul că în construcții, nu numai în România, ci peste tot în lume, munca la negru sau la gri este destul de uzitată. Se folosesc zilieri, se folosesc muncitori care se mută de la companie la alta. Sunt destul de multe companii mici și mijlocii care, în condițiile unor impozite foarte mari, au apetitul de a risca și de a plăti muncitorii din dividende. Mai ales patronii care au până în 50 de angajați, dar uneori chiar și cei cu mai mulți angajați”, spune domnul Erbașu.

Lipsa facilităților fiscale pentru angajații din construcții ar readuce munca la negru și la gri la dimensiunile din 2017 și 2018, în condițiile în care în 2019 - primul an de aplicare a facilităților fiscale - munca la negru s-a diminuat spectaculos de mult. În plus, deși a fost redus nivelul taxelor și impozitelor pe salarii prin acordarea acestor facilități, totuși au crescut încasările la stat din impozitele plătite de firmele de construcții.

Soluția agreată de constructori cu puterea politică a fost ca, pe parcursul celor zece ani de acordare a facilităților, acestea să fie reduse treptat până la finalul acestei perioade. După 3-4 ani de aplicare nivelul facilităților ar urma să se reducă treptat anual cu câte 5% din facilități, astfel încât, după 10 ani, expirarea lor să nu creeze un șoc pentru companiile de construcții.

Facilitățile acordate angajaților din construcții ar urma să fie reduse gradual pe măsură ce se diminuează și povara fiscală pe salariile angajaților la nivelul întregii economii. Astfel, la finalul celor zece ani de aplicare, impozitarea muncii va fi aceeași pentru toți angajații, practic cu 30-35% mai mică decât cea de acum la nivelul întregii economii.

Revenirea acum la situația de dinaintea acordării facilităților pentru angajații din construcții ar crea probleme foarte mari care s-ar răsfărânga chiar și asupra bugetului de stat, prin scăderea bruscă a încasărilor de taxe și impozite plătite de firmele de construcții. ”Criza din sectorul construcțiilor s-ar agrava, mai ales că mulți

dintre constructori au contracte în derulare”, subliniază Cristian Erbașu.

Facilitățile fiscale au mai atenuat lipsa de muncitori în construcții, dar din păcate pe cea a lucrătorilor calificați mult mai puțin.

Prevederi normative care mai mult încurcă decât clarifică

În calea realizării la termen și în bune condiții de calitate a proiectelor de investiții publice stau adeseori și prevederile legislative privind procedurile de achiziții publice. Instrucțiunea ANAP nr. 1/2021 este un exemplu în acest sens.

”Această instrucțiune s-a dorit a fi un document de lămurire a anumitor aspecte legislative. Unele clarificări sunt bune, dar din nefericire altele mai mult i-au bulversat pe cei care sunt implicați în procedurile de achiziții publice”, subliniază domnul Erbașu.

De exemplu, a fost lăsat la alegerea beneficiarului momentul în care se face actualizarea valorii contractului. Oricum beneficiarul putea să prevadă sau nu clauza de actualizare. Însă, acum nu mai sunt repere stabilite prin acte normative, ci beneficiarul poate alege când aplică această actualizare, într-un interval cuprins între data ofertării și până la doi ani de la semnarea contractului.

În acest fel a fost creată o discrepanță între proiectele de investiții. ”Este clar că vor avea de suferit proiectele în care beneficiarul nu va face actualizarea valorii contractului de execuție”, spune Cristian Erbașu. Mai ales când vor intra multe proiecte pe piață, în situația în care salariile nu sunt actualizate lucrătorii vor migra spre alte proiecte unde le sunt oferite venituri mai mari. Constructorii care vor lucra pe proiectele ale căror contracte nu au valoarea actualizată vor avea dificultăți majore în a atrage forță de muncă de pe piață.

”Poate că anul acesta nu se va simți această tendință, dar mai mult ca sigur când vom avea investiții din ce în ce mai mari și mai multe, așa după cum ne și dorim, contractele fără actualizare a valorii vor avea de suferit și constructorii lor vor avea dificultăți în a le derula”, subliniază Cristian Erbașu.

Din nefericire mulți beneficiari nu văd decât ziua de astăzi, nu o văd și pe cea mâine. Nu realizează că un contract poate fi dus la bun sfârșit doar dacă este benefic pentru ambii parteneri. În momentul în care întârzie actualizarea valorii contractului, care de altfel este corectă în raport cu indicii INS și, practic, este evident că antreprenorul are cheltuieli suplimentare, beneficiarul pune în pericol realizarea proiectului. El merge pe principiul că antreprenorul trebuie să se descurce. Se va descurca o lună, două, trei dar apoi tot se va bloca și va bloca și proiectul.

Nu la toate contractele beneficiarii vor avea norocul să aibă un antreprenor de anvergură care, cu orice preț, să vrea să termine proiectul sau care are capacitatea de a-l finaliza. Vor fi situații în care unii constructori chiar nu vor putea susține costurile de finalizare a proiectului. În situația în care au mai multe astfel de proiecte, pot susține unul, două, dar nu mai multe proiecte.

Noua instrucțiune ANAP face și o discriminare între contractele de proiectare și execuție și cele strict de execuție. Dacă în contractele de execuție pot fi făcute acte adiționale de majorare a valorii contractului cu până la peste 50%, în cele de proiectare și execuție este limitată posibilitatea de a face astfel de acte adiționale. Dificultățile cele mai mari sunt la proiectele de consolidare și reabilitare a clădirilor, mai ales a celor care sunt monument istoric.

De asemenea, această instrucțiune creează premisele executării unor proiecte de către mai mulți constructori în același timp, ceea ce va duce la exonerarea lor de anumite responsabilități. Dacă înainte anumite lucrări neprevăzute sau suplimentare, le executa antreprenorul care câștigase contractul, prin această instrucțiune, beneficiarul este obligat să facă o nouă procedură de achiziție publică. Asta chiar dacă era o prevedere legală potrivit căreia acea lucrare nouă nu poate fi executată de un alt constructor pentru că s-ar pierde garanția. Nu pot fi amestecate garanțiile. ”Dacă apare o lucrare suplimentară la fundații sau la structură, nu poți aduce pe altul să o execute, pentru că fundațiile și structura reprezintă un tot unitar pentru care antreprenorul general trebuie să își asume responsabilitatea”, subliniază Cristian Erbașu. Instrucțiunea creează astfel confuzie, fiind chiar în contradicție cu prevederile din HG 1.

Astfel de neclarități vor face ca proiectele să fie ori blocate, ori întârziate. Asta pentru că, dacă antreprenorul care are contractul de bază spune că îi trebuie o lucrare suplimentară fără de care nu poate trece mai departe, practic el este îndreptățit să oprească derularea contractului până se termină procedura nouă. Spre deosebire, procedurile normale se derulau mult mai rapid și ținea numai de contractor și de beneficiar să se încheie la timp.

Lucrările din cadrul aceluiași proiect, executate de constructori diferiți dispersează responsabilitățile, fapt ce va afecta foarte mult termenul de finalizare și, de multe ori, chiar și prețul, în defavoarea beneficiarului bineînțeles.

Bugetele subevaluate alungă ofertanții

Primul criteriu care contează în decizia constructorilor de a oferta sau nu în cadrul unei proceduri de achiziție publică este legat de bugetul

proiectului licitat. În multe licitații contractele sunt subevaluate. Beneficiarii nu au la îndemână un număr prea mare de proiectanți pricepuți care să le realizeze studiile de fezabilitate. Câștigă licitațiile pentru proiectare tot felul de companii cu un singur salariat, companii care nu au expertiză, care nu fac decât să blocheze din fașă anumite proiecte cu astfel de evaluări nerealiste.

Este adevărat că și supraevaluarea e periculoasă, admite Cristian Erbașu, dar nu la fel de rău ca subevaluarea. În cazul unei licitații cu buget supraevaluat intră în competiție mai multe firme, care oferă 80% - 90% din valoarea estimată a contractului. În schimb, la licitațiile cu buget subevaluat beneficiarii pot avea surpriza să nu oferteze nici o firmă sau vine una care nu prea știe în ce se bagă. Acești unici ofertanți chiar se retrag în timpul evaluării ofertelor, dacă sunt responsabili și nu merg pe ideea că vor găsi ulterior o soluție. În cazul unei licitații cu buget subevaluat, la care participă un singur ofertant, apare un risc major ca proiectul respectiv să nu fie finalizat.

Pe de altă parte mai sunt și situații, mai puține este adevărat, în care sunt criteriile exagerate de evaluare, restrictive. Astfel de criterii nu sunt acceptate de ANAP, dar se mai întâmplă să scape în unele caiete de sarcini.

În schimb, un criteriu util este respins de ANAP, acela al demonstrării numărului de angajați, minim necesar pentru proiectul respectiv. ”Nu zice nimeni că firma câștigătoare trebuie să aibă angajați toți lucrătorii necesari pe acel șantier, dar să aibă măcar un sfert dintre ei, presupunând că nu este singurul său contract și având libertatea să își angajeze și alți lucrători. Să zicem că este nevoie de 200 de muncitori și are 50, dar măcar știe să lucreze cu 50 de angajați, nu are numai un singur salariat și nici un muncitor”, spune Cristian Erbașu.

Refuzul de a introduce în caietul de sarcini obligativitatea unui număr minim de angajați, nu numai la nivel de experți (manager, RTE), ci și la nivel de muncitori, duce la situația câștigării contractelor de către firme care nu sunt capabile să realizeze proiectele.

”S-a cam dus vremea în care companii, care nu aveau decât câțiva salariați, contractau lucrarea și dădeau lucrările în subantrepriză unor firme, cu

60-70% din bugetul cu care câștigaseră. Subantreprenorii sunt din ce în ce mai realiști și nu se mai aventurează în a intra în contracte de subantrepriză pe prețuri mici”, subliniază domnul Erbașu. Sunt antreprenorii generali care nu se mai pot baza pe subantreprenorii ieftini și nici nu au exercițiul de a lucra cu mulți angajați proprii. De aici surpriza de a nu putea duce la bun sfârșit proiectele contractate.

”În anii următori vor fi multe cazuri de lucrări ce vor avea de suferit din cauza faptului că firmele declarate câștigătoare nu au muncitori. Poate că au specialiști, care de multe ori sunt freelanceri și se duc acolo unde sunt câștigate proiectele, dar pe muncitori nu îi pot atrage foarte ușor. Dacă au mai și câștigat lucrarea respectivă la prețuri foarte mici, nu vor avea posibilitatea să îi atragă oferindu-le salarii foarte mari”, este de părere Cristian Erbașu.

O firmă care se bazează pe o forță de muncă stabilă poate aborda proiecte pe termen mediu și lung mult mai bine decât companii care nu au angajați pe toate palierele, ci numai experți.

”Din ce în ce mai mult beneficiarii trebuie să se îndrepte spre companiile cu angajați dacă vor să își vadă proiectele terminate bine și la termen”, mai spune domnul Erbașu.

Certificarea firmelor ar reduce riscurile beneficiarilor

Certificarea firmelor din sectorul construcțiilor ar permite accesul în procedurile de achiziții publice al celor care pot garanta realizarea unui proiect în termenii contractați, ca durată și nivel de calitate. În prezent, orice firmă poate participa la

licitațiile publice chiar dacă este sau nu în stare să execute contractul licitat. Încurajarea cu orice preț a concurenței poate duce în final chiar la eșecul procedurii respective.

O competiție la care au acces firme care nu respectă regulile de piață creează premisele unei achiziții în care câștigătorii sunt firme incapabile să ducă la bun sfârșit lucrarea, iar firme care au participat la licitație și care ar fi putut să realizeze proiectele să nu câștige licitația. Parafrazând legea lui Gresham, ”firma rea alungă din piață firma bună”.

Certificarea arată beneficiarilor care este capacitatea firmei la un moment dat. Drept urmare, aceștia știu ce riscuri își asumă când atribuie contractele uneia sau alteia dintre companii. Legislația permite în prezent accesul la licitațiile publice și firmelor care nu au capacitatea de a derula astfel de proiecte sau care își doresc să ardă etapele și să ajungă foarte repede să câștige proiecte de anvergură, deși nu au nici expertiza, nici experiența, nici puterea financiară, nici resursa umană necesare.

Inclusiv directiva europeană a fost dusă în extrema cealaltă ca, prin așa-zisii terți susținători, să permită participarea la licitații a unor companii care nu au potența necesară. De altfel, terții susținători sau asociații minoritari ar trebui obligați de fiecare dată să finalizeze lucrările lăsate neterminate de către antreprenorii principali. În acest fel ar fi și aceștia responsabilizați.

Inițiativa de certificare a fost amânată de vreo două ori și există riscul să fie abandonată de către autoritățile centrale. ”Probabil că sunt interese mari ca această certificare să nu apară”, apreciază Cristian Erbașu.

Sunt interese individuale ale unor persoane implicate atât în zona deciziei administrației, cât și în sectorul privat. Acestea nu sunt interesate să restricționeze accesul la banii publici unor companii care poate că sunt înființate numai pentru perioade limitate. Mai este și o problemă de mentalitate, nu toată lumea înțelege importanța certificării firmelor, pe care alte țări cu tradiție o practică cu succes de foarte mulți ani. Numai așa vom putea avea și în România companii cu tradiție, care să reziste peste generații.

Experiența pandemiei poate să ne conducă spre o eficiență mai bună a proceselor de producție

Pentru anul 2021 Cristian Erbașu estimează că cifra de afaceri a companiei sale va evolua pe un trend similar celui de anul trecut: ”Avem planificată o cifră de afaceri ceva mai mare decât cea din 2020 și este acoperită cu contracte. Dar, din nefericire, impredictibilitatea este cea care domină în acest moment la nivelul întregii economii. Avem contracte semnate, dar nu avem peste tot garantate integral finanțările”.

O problemă o reprezintă în continuare ritmul lent de derulare a unor etape și procedee necesare pentru bunul mers al contractelor. În multe situații angajații beneficiarilor lucrează de acasă, ceea ce încetinește foarte mult derularea contractelor. Pe lângă circulația oamenilor, este îngreunată și cea a mărfurilor. Cele care veneau într-o lună acum ajung în trei luni.

Contractația economiilor din toate țările a făcut ca unele fabrici să își diminueze producția sau chiar să se închidă. Astfel că antreprenorii sunt nevoiți să apeleze la alți furnizori cu care nu au mai lucrat înainte, mai îndepărtați și în condiții contractuale noi, diferite de cele de până acum. Toate acestea creează întârzieri și necesită timp pentru a se regla.

”Totuși, este posibil ca experiența pandemiei să ne conducă spre o eficiență mai bună a proceselor de producție. Digitalizarea, automatizarea, robotizarea vor reduce nevoia de forță de muncă și vor spori productivitatea. Deja se dorește utilizarea din ce în ce mai mult a BIM (Building Information Modeling), interfață ce urmărește procesul de lucru de la concepție, proiectare, execuție până la mentenanță și operare”, subliniază Cristian Erbașu.

Clusterul TEC pregătește un Centru de Inovare și Digitalizare în Construcții

Clusterul TEC - Technology Enabled Construction a fost înființat pentru a stimula și susține transformarea digitală și inovația în industria construcțiilor din România. Din acest cluster fac parte Universitatea Tehnică de Construcții din București, Casa Socială a Constructorilor, Federația Patronatelor din Construcții și un număr de 11 întreprinderi mici și mijlocii. Inițiatorii speră să li se

alătore și alte companii din toate domeniile construcțiilor.

Scopul acestui cluster este realizarea la București, cu bani europeni și din fonduri publice, a unui Centru de Inovare și Digitalizare în Construcții. În acest centru se va face formare profesională în ceea ce privește digitalizarea, robotizarea, automatizarea și lucrul în sistem integrat în construcții.

Foarte importantă este nu numai

pregătirea specialiștilor din cadrul companiilor de construcții, ci și a celor din instituții de stat, a beneficiarilor publici, pentru că cel mai mare investitor este statul. Pe lângă formarea profesională, clusterul TEC va realiza activități de cercetare, de adaptare a directivei europene și se va implica în activitatea de standardizare atât de necesară industriei.

Alte țări, precum Ungaria,

Polonia sau Cehia, investesc de mult în această direcție, iar România trebuie să se adapteze cât mai rapid pentru a nu crește distanța dintre constructorii de la noi și cei de acolo.

Altfel există riscul ca în multe investiții de anvergură firmele românești să nu aibă acces decât sub umbrela companiilor străine în care se lucrează cu noile metode. ■